

İSRAİL'İN GAZZE SALDIRILARI VE KÖRFEZ'İN FİLİSTİN İKİLEMİ

DOÇ. DR. İSMAİL NUMAN TELCİ

Başkan Yardımcısı ORSAM

“

Normalleşme sürecini destekleyen Körfez ülkeleri açısından en hayati sorun, Filistin'de İsrail'in yürüttüğü kanlı saldırılara ve işgal politikalarına söylemsel tepkiler vererek hem iç kamuoyunun hem de Arap dünyasındaki diğer ülkelerin tepkilerini hafifletmek olmuştur.

”

İsrail'in Filistin topraklarına ve Filistinlilere yönelik Ramazan ayı içerisinde gerçekleştirdiği son saldırılar, Tel-Aviv yönetimiyle yakın zamanda ilişkilerini normalleştirme süreçlerini başlatan Körfez bölgesi ülkeleri için önemli bir test niteliğindedir. Bu ülkelerden Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn, İsrail ile imzaladıkları anlaşmalarla ilişkilerini resmî düzeyde normalleştirmiş, Suudi Arabistan ve Umman gibi ülkeler de bu süreçte gerekli adımları büyük oranda tamamlayıp normalleşmenin resmîyet kazanmasını beklemekteydiler.

“NORMALLEŞME”Yİ DESTEKLEYEN KÖRFEZ ÜLKELERİNİN TUTUMU

Normalleşme sürecini destekleyen Körfez ülkeleri açısından en hayati sorun, Filistin'de İsrail'in yürüttüğü kanlı saldırılara ve işgal politikalarına söylemsel tepkiler vererek hem iç kamuoyunun hem de Arap dünyasındaki diğer ülkelerin tepkilerini hafifletmek olmuştur. Yeni bölgesel ittifak yapılanmasında kendilerini İsrail'in yanında konumlandıran bu ülkeler, Türkiye gibi Filistin'in haklarının savunulması konusunda en net duruşu sergileyen bölgesel güçlerin Arap kamuoylarında yükselen popülaritesi karşısında giderek güç kaybetmektedirler.

Bu durumun söz konusu ülkeler açısından toplumsal ve iç siyasete dair sonuçları olabileceği gibi, bölgesel politikalarda da güvenilirliklerini yitirmelerine neden olabilecektir.

Körfez ülkelerinin İsrail'in saldırıları karşısındaki tepkisinin bir başka boyutu da, ülkelerin dış politikalarında söylem ve eylem arasındaki tutarsızlığın önemli boyutlara varmasıdır. Bu anlamda, yakın zamanlarda İsrail ile diplomatik normalleşmenin sağlanması ile öne çıkan Körfez bölgesi ülkeleri de Filistinlilere yönelik saldırılar karşısında söylem ve eylem açısından farklı tepkiler sergiledi. İsrail'in söz konusu saldırıları,

Körfez ülkeleri tarafından bir bütünlük içerisinde Filistin halkına destek amacıyla güçlü bir şekilde kınanmadı. Belirli ülkeler Filistin'in haklarının korunması konusunda ciddi adımlar atmaya hazır olduklarını ifade ederken, diğer yandan İsrail ile yakın zamanda diplomatik normalleşme sağlayan ülkeler, saldırıları "İsrail-Filistin çatışması", "İsrail-Filistin uyumsuzluğu" gibi klişeleşmiş fakat sahadaki gerçeklikleri de anlatmaktan bir o kadar uzak ifadelerle geçiştirmeyi ve halklarını teskin etmeyi seçtiler.

Bu durum Suudi Arabistan'ın açıklamalarında gözlemlenirken, resmî düzeyde kınama mesajları yayımlanmakla birlikte, Suudi Arabistan'ın İsrail'e karşı eylemden kaçtığı dikkatlerden kaçmamıştır. İsrail ile koordineli hareket eden ABD yönetiminin politikalarının belirsizliğinden çekinen Suudi Arabistan liderliği, bir taraftan Tel-Aviv'e karşı doğrudan sert tepkiler verirken,

İçeriden ve Arap kamuoyundan gelebilecek tepkilere karşı da söylem düzeyinde Filistin'e destek mesajları vermiştir. Bu tutum Suudi Arabistan'ın geleneksel ve yeni medya mecralarındaki yaklaşımında da görülmüştür. Suudi Arabistan'a ait yayın organı Al-Arabiya'nın Arapça kanalında İsrail ordusunun sözcüsü Avichay Adraee konuk olarak davet edilmiş ve Tel-Aviv'in Filistin politikaları konusunda görüşlerine yer verilmiştir.

“

Eylül 2020'de İsrail ile normalleşme eğilimlerinin başlamasını da sağlayan BAE, İsrail saldırılarını güçlü eylemler ile destekleyerek kınayan bir pozisyona girmezken, sosyal medya ve geleneksel medyada yapılan açıklamalar aracılığıyla İsrail'in saldırılarını Filistin'in zayıflığına ve Filistin halkının gerekenleri yapmadığına bağladı.

”

Körfez bölgesinde İsrail ile normalleşme sürecinin başlıca aktörleri olan BAE ve Bahreyn, saldırılar karşısında en “kısık sesle” tepki veren ülkeler olarak belirtilebilir. BAE özelinde bakıldığında İsrail’e karşı tepkisizlik özellikle siyasi elitler düzeyinde kendisini göstermektedir. Eylül 2020’de İsrail ile normalleşme eğilimlerinin başlamasını da sağlayan BAE, İsrail saldırılarını güçlü eylemler ile destekleyerek kınayan bir pozisyona girmezken, sosyal medya ve geleneksel medyada yapılan açıklamalar aracılığıyla İsrail’in saldırılarını Filistin’in zayıflığına ve Filistin halkının gerekenleri yapmadığına bağladı. Diğer bir deyişle BAE yönetim kademelerinden yapılan açıklamalarda İsrail’e suçlama boyutundan ziyade, “Filistin’in zayıflığından” ve “Filistin’in anlaşmaz tutumundan” dem vurulduğu dikkat çekmektedir.

Özellikle Abu Dabi ve Dubai yetkilileri ve bu iki emirlik nezdinde etkileri olan kimselerin, sosyal medya üzerinden “Filistinlilerin suçu orada bulunmaktır ve İsrail saldırı gerçekleştiriyorsa, Filistinlilerin de oradan çekilmesi gerekir” minvalinde gerek rasyonalite ile gerekse insani tutumlar ile bağdaşmayan açıklamaları olmuştur. Açıklamaların sosyal medya üzerinden yapılmış olması, BAE’nin İsrail’in saldırılarına karşı tepkisinin temelden anlaşılmasına ve bu mesnetsiz fikirlerin yayılmasına da neden olmuştur. İsrail’in saldırılarına yönelik sınırlı bir şekilde açıklama yapan Abu Dabi liderliği de özellikle çatışmaların yatışması ve saldırıların engellenmesi konusunda gerek İsrail devletine gerekse Filistin halkına aynı derecede

sorumluluk yükler bir görüntü sergilemiştir. Bu anlamda, BAE’nin söz konusu tutumlarının, normalleşme anlaşmasından elde ettiği konumu korumak ve bu anlamda İsrail ile iyi ilişkileri devam ettirerek ABD nezdinde de bölgede önemli bir aktör olarak kalma isteği ile bağlantılı olduğu belirtilebilir.

Normalleşme ihtimalinin ancak İsrail’in 1967 savaşı önceki sınırları esas alan iki devletli çözümü desteklediği takdirde değerlendirilebileceğini belirten Katar ve Kuveyt siyasi karar alıcılarının, İsrail’in saldırılarına karşısında söylem ve eylem düzeyinde caydırıcı adımlar attığı görülmüştür.

“NORMALLEŞME”YE MESAFELİ KÖRFEZ ÜLKELERİN TUTUMU

İsrail ile normalleşme sürecine mesafeli iki ülke olan Kuveyt ve

Katar ise son saldırılar sırasında Filistin’e destek ve İsrail’e tepki noktasında öne çıkan Körfez ülkeleri olmuştur. Normalleşme ihtimalinin ancak İsrail’in 1967 savaşı önceki sınırları esas alan iki devletli çözümü desteklediği takdirde değerlendirilebileceğini belirten Katar ve Kuveyt siyasi karar alıcılarının, İsrail’in saldırılarına karşısında söylem ve eylem düzeyinde caydırıcı adımlar attığı görülmüştür. Yaptıkları açıklamalarda sorumluluğun doğrudan İsrail’de olduğunu vurgulayan iki ülke, saldırıların bir an önce durdurulmasını talep etmişlerdir. Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Abdurrahman el-Sani yaptığı açıklamada İsrail’in Filistin’deki Müslüman ve Hristiyan ibadethanelere karşı ırkçı saldırılarının durdurulması gerektiğini ifade ederken, Filistinlilerin haklı direnişinin “başkenti Kudüs olan bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına vesile olmasını” arzu ettiğini belirtmiştir. Katar Dışişleri Bakanlığı ayrıca İsrail’in saldırılarının “savaş suçu” kabul edilmesi gerektiği açıklamasını yaparak bu

ülkeye karşı en net tutumu sergileyen Körfez ülkesi olmuştur.

Öte yandan Katar'da Filistin'e olan destek toplumsal düzeyde de kendisini göstermiş, ülke, uzun yıllar sonra ilk kez İslami Direniş Hareketi (Hammas) liderlerinin, Katarlı yetkililerin ve bazı diplomatik misyon şeflerinin de katıldığı geniş katılımlı bir protesto gösterisine sahne olmuştur. Katar'ın Filistin desteği ateşkes sürecinde de devam etmiş, Doha yönetimi ateşkesin sağlanabilmesi adına yoğun çaba sarf etmiştir. Bunun yanında Katar yönetimi, İsrail'in saldırıları sonrasında büyük yıkıma uğrayan Gazze'ye 500 milyon dolarlık yardım yapacağını açıklamıştır. Bu minvalde Katar'ın Filistinlilere yönelik sosyo-ekonomik kapasite gelişimini hedefleyen yardımlarının da ileriki dönemlerde artacağı belirtilebilir. Katar'ın bu tepkisinin İsrail tarafından cezalandırıldığı da belirtmek gerekir. Nitekim İsrail'in saldırıları sırasında Katar

Kızılayının Gazze'deki binası ve Al-Jazeera kanalının ofisinin de bulunduğu binanın yıkılmasıyla Katar, İsrail saldırılarından doğrudan etkilenen tek Körfez ülkesi olmuştur.

İsrail'in saldırılarına karşı net tepki veren bir diğer Körfez ülkesi de Kuveyt'tir. Geleneksel olarak bölgede İsrail'in politikalarını hem söylem hem eylem düzeyinde reddeden Kuveyt, gerek yönetim gerekse toplumsal düzeyde İsrail'e karşı duruşunu sürdürmüştür. Bu dış politika geleneklerine paralel olarak Kuveyt yönetimi doğrudan yaptığı açıklamalar ve Birleşmiş Milletler (BM), Arap Birliği (AB) ve İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) bünyesindeki girişimleriyle Filistinlilerin yanında olmuştur. BM Güvenlik Konseyinde yaptığı konuşmada Kuveyt Dışişleri Bakanı Ahmed Nasır el-Muhammed el-Sabah, ülkesinin İsrail'in saldırılarını kınadığını ve yerleşimler başta olmak üzere İsrail'in Filis-

tin'deki işgal politikalarının tüm BM kararlarına aykırı olduğunu vurgulamıştır. Katar'a benzer şekilde Kuveyt'te de İsrail'in saldırıları karşısında kitlesel protesto gösterileri düzenlenirken, önde gelen toplumsal figürlerin İsrail aleyhine açıklamalar yaptığı görülmüştür.

Körfez ülkelerinin Filistin'e yönelik saldırılarda eylem ve söylem arasında sergiledikleri tutarsızlık, Filistin meselesinin Arap ülkeleri nezdinde söylem anlamında birincil konumu koruduğunu fakat eylem anlamında geri plana atıldığını yeniden teyit etmiştir.

Sonuç olarak Körfez ülkelerinin Filistin'e yönelik saldırılarda eylem ve söylem arasında sergiledikleri tutarsızlık, Filistin meselesinin Arap ülkeleri nezdinde söylem anlamında birincil konumu koruduğunu fakat eylem anlamında geri plana atıldığını yeniden teyit etmiştir. Nitekim, özellikle 2011'deki Arap halk hareketlerini takiben, 2018-2021 yılları arasında da ikinci dalga Arap halk hareketlerini yaşayan Cezayir, Sudan, Lübnan ve Irak gibi bölge ülkelerinde de görüldüğü gibi ulusal sosyo-ekonomik talepler bölge ülkelerinin birincil gündemi olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla Körfez ülkelerinin konuya yönelik tutumlarında bir bölünmüşlük olmasının sebebi de, artık Filistin meselesinin halklar tarafından hatırlansa da siyasi elitler tarafından sadece gündeme geldiğinde hatırlanıyor olması gerçeğidir. ■

